

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 39 Volume: 8 Issue: 39

Ağustos 2015 August 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

**KURUMSAL YÖNETİM VE MUHASEBENİN SOSYAL SORUMLULUĞU AÇISINDAN MUHASEBE
BİLGİ SİSTEMİNİN İŞLETMELERDEKİ ROLÜ
THE ROLE OF ACCOUNTING INFORMATION SYSTEM IN BUSINESSES IN TERMS OF CORPORATE
GOVERNANCE AND SOCIAL RESPONSIBILITY OF ACCOUNTING**

Fatma Özlem YILMAZ*

Öz

Bu çalışmada, “Muhasebenin Sosyal Sorumluluk ve “Kurumsal Yönetim” anlayışlarının işletmelerdeki rolü incelenmektedir. Kurumsal yönetim anlayışı işletmenin çıkar gruplarının menfaatlerine zarar vermeden yönetilmesini sağlamaktadır. Muhasebe bilgi sistemi ile mali nitelikli bilgilerin açık ve dürüstçe aktarılması söz konusu olmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde kurumsal yönetim ve muhasebenin sosyal sorumluluğu kavramları ve etkileşimleri hakkında bilgi verilmiş; ikinci bölümünde ise bu kavramlar ışığında muhasebe bilgi sisteminin işletmeler üzerindeki etkisine değinilmiştir.

Anahtar kelimeler: Kurumsal Yönetim, Muhasebenin Sosyal Sorumluluğu, Muhasebe Bilgi Sistemi.

Abstract

In this study the role of accounting in social responsibility and corporate governance is examined. Corporate governance approach makes it possible to manage the company while preserving the benefit of all interest groups. With the help of accounting information systems financial informations can be transferred correctly and clearly.

The first part of the study gives information about concepts of corporate governance and social responsibility and their interactions; the second part mentionsthe impact of accounting information system on companies in view of the information given in the first part.

Keywords: Corporate Governance, Social Responsibility of Accounting, Accounting Information System.

Giriş

Son yıllarda iş yaşamındaki hızlı ve kapsamlı değişim nedeniyle ortaya çıkan ekonomik ve sosyal sorunlar şirketlerin yönetimdeki başarısızlıklara, şirket skandallarına ve finansal krizlere karşı güçlü bir şirket yapısı oluşturması ihtiyacını doğurmuştur. Bu ihtiyacın sonucu olarak dünyada ve ülkemizde gittikçe önem kazanan kurumsal yönetimin temel unsuru ise bilgidir. Bilginin güvenilir, doğru, şeffaf, hesap verebilir, adil ve sorumluluk niteliklerini taşıması işletme yönetiminde son derece önemlidir. İşletmenin ihtiyaç duyduğu bu nitelikli bilgiye ise kurumsal yönetim anlayışına sahip bir işletmede, muhasebe bilgi sistemi ile ulaşılabilir (Dinç ve Abdioğlu, 2009: 159). Muhasebe bilgi sistemi, işletmenin finansal hedeflerini belirleyen, gerçekleştirilen faaliyetlerle ulaşılan finansal sonuçları tespit eden, amaçlar ile ulaşılan sonuçları kıyaslayan ve gelecekte tekrar faydalanabilmek için bu bilgileri saklayan bir sistemdir. Kurumsal yönetim anlayışında muhasebe bilgi sistemleri işletme yönetimine, denetim mekanizmalarına ve kamuoyuna doğru finansal bilgi sunmada ve sarsılan güveni geri kazanmada önemli bir yere sahiptir (Kaderli ve Köroğlu, 2014: 22). Muhasebe bilgi sistemi ile desteklendiği ölçüde kurumsal yönetim uygulamalarının işletmelerde kurulup sürdürülmesi ve yaygınlaştırılabilmesi mümkün olmaktadır.

Çalışmanın amacı işletmelerde kurumsal yönetim anlayışının muhasebe bilgi sistemleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bu amaçla öncelikle kurumsal yönetim anlayışı ve ilkeleri ile ilgili genel bilgiler verilmiştir. Sonra muhasebe ve muhasebe bilgi sistemleri ile ilgili genel kavramlara ve muhasebe bilgi sisteminin kurumsal yönetim ile arasındaki ilişkiye değinilmiştir.

1. Kurumsal Yönetim

Kurumsal yönetim kavramı 19.yy'dan bu yana Avrupa, ABD ve Japonya'da kullanıldığını işaret eden bazı çalışmalarda yer almıştır. Ancak kurumsal yönetim kavramı daha yaygın bir biçimde 1980'lerden itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Kurumsal yönetim, 1990'larda bireysel ve kurumsal yatırımcılar, hissedarlar, yöneticiler ve finansal piyasalar ile ilgili kişilerin gündeminde önemli yer teşkil etmektedir. (Gürbüz ve Ergincan, 2004: 5).

* Öğr. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü.

Kurumsal yönetim kavramının ilk olarak 1992 yılında İngiltere’de Cadbury Raporu’nda ele alındığı bilinmektedir. Ülkede ortaya çıkan Maxwell Communications, Polly Peck, Exco, Coloroll gibi şirket skandalları sonrasında Londra Menkul Kıymetler Borsası tarafından Sir Adrian Cadbury başkanlığında oluşturulan komitenin hazırladığı raporun yayınlanması ile birlikte kurumsal yönetim alanındaki çalışmalar artmaya başlamıştır.

Adrian Cadbury’e göre “Kurumsal Yönetim” sistemi: işletmelerde, bir yandan ekonomik ile sosyal hedefler arasında, öte yandan işletme topluluğunun hedefleri ile içinde çalışan kişilerin (özellikle yöneticilerin) hedefleri arasında, dengenin kurulmasını sağlamak amacıyla alınabilecek önlemlerden ve bu önlemlerin, kullanılmasını zorunlu kıldığı, insan kaynakları, cihazlar, yöntem ve prosedürlerin tümünden oluşur (Aysan, 2007: 82).

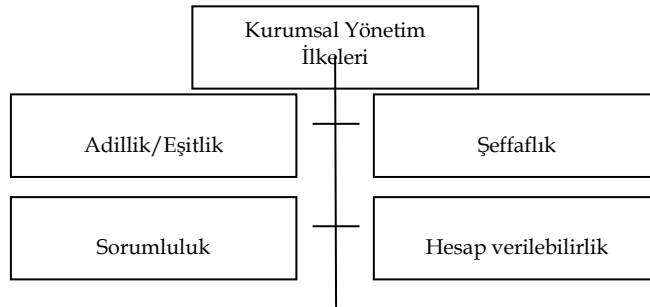
Ülkemizde ise TÜSİAD tarafından yapılan tanıma göre, “Kurumsal yönetim (Corporate Governance), en geniş anlamda modern yaşamda insanların bir amaca ulaşmak için oluşturduğu herhangi bir kurumun yönetiminin düzenlenmesidir. Daha dar anlamda ise, bir kurumun beşeri ve mali sermayeyi çekmesine, etkin çalışmasına ve böylece ait olduğu toplumun değerlerine saygı gösterirken uzun dönemde ortaklarına ekonomik değer yaratmasına imkan tanıyan her türlü kanun, yönetmelik, kod ve uygulamaları ifade etmektedir” (TÜSİAD, 2002: 9).

Başarılı bir kurumsal yönetim; şirketin, hissedarların ve yöneticilerin menfaatlerine yönelik hedeflerin belirlenmesini sağlayarak yöneticilerin performansını arttırmakta, denetimini kolaylaştırılmakta ve şirket kaynaklarının verimli olarak kullanılmasını teşvik etmektedir. Böylece şirkete olan güven artmakta ve şirketin sermaye maliyeti düşmektedir (Koç ve diğ., 2004: 21).

Kurumsal yönetim anlayışının benimsenip bu konuda düzenlemeler yapılması kurumsal yönetim ile ilgili konuların tartışılmasını arttırmaktadır. Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri ve Genel Kabul Görmüş Denetim Standartları gibi standartlar başta olmak üzere çeşitli standartlar ve yönetim alanında kabul edilen standartların da şirketler tarafından uygulanmasını cesaretlendirmektedir. Hem yönetim ile ilgili yasal yükümlülüklerin hem de ortak kurumsal yönetim uygulamalarının yatırımcılara daha kolay anlatılmasını sağlamaktadır. Yönetim kurulu ve üst düzey yöneticilerin performanslarını değerlendirmeyi kolaylaştırmaktadır. Sermaye piyasası mevzuatında ve şirketler hukukunda yapılması gerekli değişiklikler için zemin de hazırlamaktadır.

1.2. Kurumsal Yönetim İlkeleri

Faaliyette bulunan ülkenin yasal düzenlemelerine ve şirketlerin kendine has özelliklerine bağlı olarak farklılık gösteren kurumsal yönetim uygulamalarının tümünde aranması gereken temel ilkeler, adillik (fairness); şeffaflık (transparency); sorumluluk (responsibility) ve hesap verilebilirlik (accountability) tir (Şekil 1).

Şekil 1: Kurumsal Yönetim İlkeleri

Adillik ilkesi, kurumun geleceği ile ilgili olarak tüm tarafların fikirlerini dengeli olarak değerlendirmektir. Bu ilke, şirket yönetiminin aldığı kararlarda yalnızca mülkiyet hakkı bulunan hissedarları değil, aynı zamanda şirketin uzun dönemde kârlılığını ve varlığını sürdürmesine yardımcı olacak tüm tarafları dikkate alması anlamına gelmektedir (Tuzcu, 2003: 29).

Şeffaflık ilkesi, kredilerin yatırımcılarca kullanımı, kredi kullananların kredibilitesi, hükümetlerin eğitim, sağlık, para, maliye politikaları gibi kamu hizmetlerini sunumu ve uluslararası kuruluşların faaliyetleri hakkında doğru, zamanlı ve güvenilir, ekonomik politik ve sosyal bilginin akışının sağlanmasıdır (Vishwanath ve Kaufmann, 1999: 2).

Sorumluluk ilkesi, şirket yönetiminin yaptığı faaliyetlerin mevzuata, şirket içi düzenlemelere ve şirket esas sözleşmesine uygunluğunun denetlenmesini ifade etmektedir (SPK, 2003: 3).

Hesap verilebilirlik ilkesi, çıkar sahiplerinin, şirket yönetiminin faaliyetlerinin ve kararlarının sorgulanabilmesini sağlamakta olup şeffaflık ve sorumluluk ilkeleri ile bağlantılıdır. Bu ilke yöneticilerin aldıkları kararların doğruluğunu savunmasını ve sonuçlarının sorumluluğunu kabullenmesini sağlar. Böylece yöneticilerin kendi çıkarlarını şirket çıkarlarının önünde tutmaları ve hissedarlarla yöneticiler

arasında yaşanması muhtemel çıkar tartışmalarının önlenmesi söz konusu olabilir. Bu ilke çıkar sahiplerinin, şirket yönetiminin faaliyetlerinin ve kararlarının sorgulanabilmesini sağlar; şeffaflık ve sorumluluk ilkeleri ile bağlantılıdır.

1.3. Kurumsal Yönetim ve Muhasebe

İşletmelerin yönetiminde önemli değişikliğe sebep olan kurumsal yönetim anlayışı işletmenin bilgi sistemine ve muhasebe uygulamalarına da yansımaktadır. Güvenilir, kolay anlaşılabilir ve ulaşılabilir bilgi sistemine ihtiyaç duyan kurumsal yönetim ile bu özellikleri taşıyan muhasebe uygulamaları karşılıklı etkileşim halindedir. Kurumsal yönetim uygulamalarının işletmelerde kurulup sürdürülmesi ve yaygınlaştırılabilmesi için ilkeli muhasebe uygulamaları ile desteklenmesi, güçlü bir finansal bilgi ve rapor sistemine dayanması gerekmektedir (Aysan, 2007: 17-19).

Kurumsal yönetimin ve küreselleşmenin sonucu olarak işletmelerde tek düzen muhasebe standartları uygulaması söz konusudur. Avrupa Birliği tarafından 2002 yılında Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) onaylanarak halka açık tüm şirketlerin 2005 yılı mali tablolarında uygulanması zorunlu tutulmuştur.

2006 yılında ise Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Türkçe 'ye çevrilerek Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) adı altında yayınlanmış, BDDK ve SPK tarafından bağımsız denetime tabi olan işletmelerde kullanılması zorunlu hale getirilmiştir. 2012 yılında yürürlüğe giren Yeni Türk Ticaret Kanunu ile belli büyüklükteki tüm anonim ve limited şirketlerin 1 Ocak 2013 tarihi itibarıyla mali tablolarını bu standartlara göre oluşturması söz konusu olmuştur.

Uluslararası Finansal Raporlama Standartları, farklı ülkelerde bulunan ya da farklı ülkelerde yatırımları olan şirketlerin ihtiyaç duydukları mali bilgilere ulaşabilmesine ve bu bilgilerin karşılaştırılabilmesine imkan sağlamaktadır.

1.4. Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Muhasebenin Sosyal Sorumluluğu

Sosyal sorumluluk, tüm dünyada kabul görmüş bir kavramdır. Bu kavram insanların bütün hayatıyla ilgilidir. Bu ilginin temel kaynağı; doğruluk, dürüstlük, tarafsızlık ve adalet gibi değerlerle ilgili yüksek seviyeli bir ahlak anlayışıdır. İşletme açısından ele alındığında ise, sosyal sorumluluk, bir işletmenin kaynaklarını toplumun yararına olacak şekilde kullanması ve değerlendirmesidir (Grigsby ve Stahl, 1997: 4).

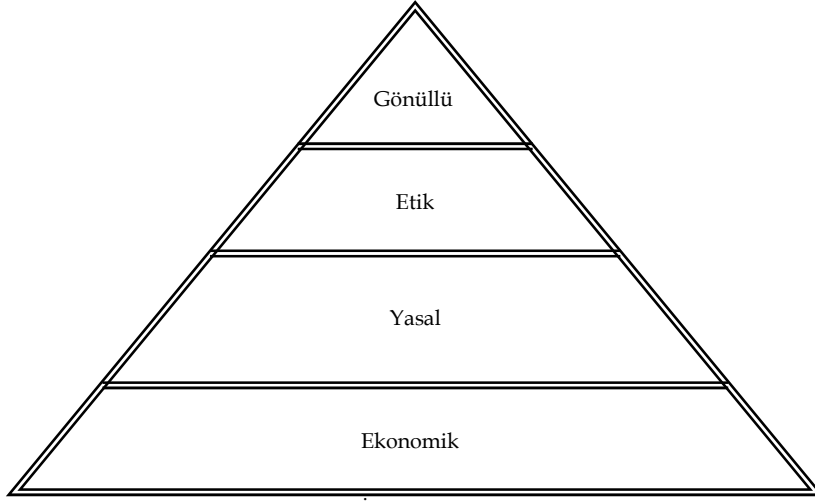
Sosyal sorumluluk kavramı, kişi ya da kurumların topluma karşı olan sorumluluklarını belirtmekte olup, yüklendiği işten ötürü gerektiğinde hesaba çekilmesini, mesuliyet duygusunu ifade etmektedir (Doğan, 1994: 14). Sosyal sorumluluk, genel olarak bir kuruluşun; ekonomik ve yasal koşullara, iş ahlakına, kurum içindeki ve çevresindeki kişilerin ve diğer kurumların beklentilerine uygun bir çalışma stratejisi ve politikası gütmesine, insanları mutlu ve memnun etmeye yönelik gereklere (Mosley, 1996: 35). Sosyal sorumluluk anlayışı, işletmeyi ekonomik bir varlık şeklinde düşünerek sosyal sorumluluğun kapsamını oluşturmakta ve böylece, sosyal sorumluluğu işletme içi ve işletme dışı olarak ikiye ayırabilmektedir (Şener, 1996: 16-45): İşletme içi sosyal sorumluluklar; işletmenin personeline önem vermesi, personelin işe adaptasyonu, çalışma ortamı, kişisel eğilim ve kariyer, iletişim becerileri ve yönetime katılma şeklinde sıralanmaktadır. İşletme dışı sosyal sorumluluklar ise işletmelerin iş ahlakına uyması, tüketicileri bilgilendirmesi, fiyat belirlemesi, çevresel kaynakların en uygun şekilde kullanılması şeklinde sıralanmaktadır (Özkol, Çelik ve Gönen, 2005: 136).

Sosyal sorumluluk kavramı zaman içerisinde giderek artan ölçüde önem kazanmıştır. Bu önem: profesyonel yöneticiliğin gelişmesi; işletmelerin çok ortaklı duruma dönüşmesi; çevre kirliliğini önleme çabaları; işletmelerin toplumda iyi bir izlenim bırakma zorunluluğu; uzmanların yönetime gelmesi; işçi sendikalarının gelişmesi; kıt doğal kaynakların daha etkin kullanımı; verimliliği arttırmak için personelin motive edilmesi; toplumun tercih ve beklentilerine uygun mal ve hizmeti arzu ve bilincinin artması ile dünyada hızlı bir demokratikleşme sürecinin yaşanmasından kaynaklanmıştır (Diken, 1998: 469).

İşletmeler, mevcut varlıklarını sürdürebilmek için insan emeğine, doğal çevreye ve toplumsal desteğe (mal ve hizmet satmak için) ihtiyaç duyarlar. Bu ihtiyaçlarını düzenli karşılayabilmeleri, işletmelerin bu kaynakları verimli kullanmaları ile mümkündür. Ellerindeki kaynakları sorumlu ve verimli kullanmadıkları takdirde, bir taraftan kendi yaşam alanlarını diğer yandan da muhtaç oldukları toplumun yaşam alanını yok etmiş olurlar. Bu sebeple, işletmelerde sorumluluk ertelenemez ve önemlidir (Metin, 2006: 234).

İşletmelerde sosyal sorumluluk kapsamı çok geniş olmakla birlikte ekonomik, yasal, etik ve gönüllü sorumluluk olmak üzere dört başlıkta kategorize etmek mümkündür. (Mark ve Carroll, 2007: 7).

Bu sorumluluklar işletme açısından önemleri ve birbirleriyle ilişkileri dikkate alınarak sıralanan bir piramitle açıklanabilir (şekil 2).

Şekil 2: İşletmelerin Sosyal Sorumlulukları

Kaynak: Mark, S. S. , Carroll A. B. 2003. Corporate social responsibility: A three-domain approach. Business Ethics Quarterly. 13(4): 503-530, İbişoğlu, 2007: 7)

Piramidin en temel yapısını oluşturan ekonomik sorumluluklar, işletmelerin en temel sorumluluklarıdır. Çünkü işletmelerin var oluş nedeni kısa dönemde kâr, uzun dönemde büyüme. Bu nedenle piramitte ekonomik sorumluluklar piramidin tabanını oluşturacak şekilde yer almaktadır. İşletmelerin çok fazla kazanma arzusu zamanla çevre ve çalışanlar için, zarar verici boyutlara ulaşabilmektedir. Bunu engellemek için piramidin ikinci basamağı olan yasal sorumluluklar devreye girmekte ve yasal düzenlemelerle bu tip sorunlar engellenmeye çalışılmaktadır. İşletmelerin ekonomik ve yasal sorumluluklarını yerine getirmeleri zaman içinde yeterli görülmeyebilir. Her işletmenin çalışanlarına ve iş yaptığı sektördeki diğer firmalara karşı etik davranması gerekmektedir. Burada devreye etik sorumluluklar girer. Teknolojinin hızla ilerlemesi ve globalleşmenin etkisiyle işletmelerin pazarda rakiplerine karşı söz sahibi olabilmesi için, bu üç temel sorumluluğun yanında gönüllü sorumluluklarını da yerine getirmesi istenir (İbişoğlu, 2007: 7).

Muhasebe bilgilerinin üretilmesinde kullanılan kaynaklardan biri olan muhasebenin temel kavramları, muhasebe faaliyetlerinin yürütülmesinde ve bunların sonuçlandırılmasında anlamlı bilgiler sunan temel esaslardan oluşmaktadır. Bu kavramların temelini oluşturan "sosyal sorumluluk" kavramı muhasebenin görevini yerine getirme hususundaki sorumluluğunu belirtmekte ve muhasebenin kapsamını ve amacını göstermektedir. Muhasebenin sosyal sorumluluğu, görevini yerine getirirken ilgili kişi ve kuruluşlara karşı sorumluluğunun farkında olmasını, bu sorumluluğun muhasebe organizasyonunda, muhasebe uygulamalarının yürütülmesinde ve finansal tabloların düzenlenmesinde ve sunulmasında, belli kişi ve grupların değil, toplumun tüm kesiminin çıkarlarının gözetilmesini ve dolayısıyla bilgi üretiminde gerçeğe uygun, tarafsız ve dürüst davranılması gereğini kapsamaktadır. (Atabey, Parlakkaya ve Alagöz, 2003: 27). Muhasebe uygulamalarının kamuyu aydınlatma ilkesi doğrultusunda sosyal sorumluluk bilinci ile yapılması gerekir. Muhasebe sosyal sorumluluk görevini yerine getirirken hukuki sorumluluktan daha geniş kapsamlı bir sorumluluğu yerine getirerek, toplumsal çevrenin amaçlarına ulaşmasında ihtiyaç duyulan bir araç görevini üstlenmektedir. Muhasebe işletmelere ait finansal nitelikteki bilgileri üretip raporlarsa da, finansal sonuçları itibarıyla toplumun tüm kesimini ilgilendiren etkiler oluşturur (Marşap, 1999: 178). Muhasebenin, bu sorumluluğu tam olarak yerine getirebilmesi için dayandığı temel, yol gösterici kurumsal sorumluluk anlayışıdır.

Kurumsal yönetim sosyal sorumluluk kavramı ışığında, işletmelerin güvenli ve verimli yönetimi ile ilgili olup işletmelerin sosyal sorumluluk kavramı dışında cereyan eden tutum ve davranışlarını mümkün olduğu ölçüde, yasaların da yardımıyla ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Kurumsal sosyal sorumluluk; dünyada tüm şirketlerin özellikle üzerinde durduğu, titizlikle uygulamaya çalıştıkları bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Kurumsal sosyal sorumlulukla ilgili tanımları incelediğimizde, zamanla değişime uğramış, ancak anlamca birbirine yakın pek çok farklı ifade kullanılarak günümüzdeki tanımlamanın oluşturulduğunu görürüz. Bu tanımlardan yola çıkarak; kurumsal sosyal sorumluluğu; topluma iş ve sosyal hizmetler sağlamak, çeşitli yardımlarda bulunmak ve bunları gönüllü olarak yapmak olarak tanımlayabiliriz (Altman, 1998: 43).

2. Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletmeler Üzerindeki Etkisi

Teknolojik gelişmeler ve küreselleşmenin etkisiyle işletmelerde gerçekleşen işlemler ve ihtiyaç duyulan bilgiler hızla artmıştır ve bu durum işletmeleri daha hızlı yapılanmaya ve daha çabuk karar vermeye zorlamaktadır. Bu gelişmeler güvenilir bilgiye zamanında ulaşılması için bilgi sistemlerinin faaliyetlerini daha önemli hale getirmiştir. İşletmelerde ürettiği bilgilere en çok başvuru bilgi sistemi ise muhasebe bilgi sistemidir (Tekşen ve diğerleri, 2011: 100). Muhasebe bilgi sistemi finansal muhasebe ve maliyet muhasebesi gibi geleneksel muhasebe disiplinlerini içine alan ve yönetim bilgi sistemleri içinde en önemli ve en eski olan bilgi sistemidir (Gökdeniz, 2005: 87).

İşletmeye finansal bilgiler sağlayan muhasebe bilgi sistemi günümüz rekabet koşullarında çok daha stratejik bir öneme sahip olmaktadır. Çünkü muhasebe bilgi sistemi işletmenin finansal hedeflerini belirleyen, gerçekleştirilen faaliyetlerle ulaşılan finansal sonuçları tespit eden, amaçlar ile ulaşılan sonuçları kıyaslayan ve gelecekte tekrar faydalanabilmek için bu bilgileri saklayan bir sistemdir.

2.1. İşletmelerde Bilgi Sistemi

Bilginin toplanmasında, işlenmesinde, depolanmasında, ağlar aracılığı ile bir yerden bir yere iletilmesinde ve kullanıcıların hizmetine sunulmasında yararlanan, iletişim ve bilgisayar teknolojilerini de kapsayan bütün teknolojiler bilgi ve iletişim teknolojileri olarak adlandırılmaktadır. Bilgi teknolojilerinde son yıllarda kaydedilen gelişmeler ile , işletmeler bütün faaliyetlerin birbirine bağlandığı ve genel durumu her an göz önüne serme yeteneği olan entegre sistemler haline gelmiştir.. Bu da yönetime karar verme ve kontrol faaliyetlerinde eş zamanlılık, anında duruma hakim olma ve strateji belirleme gibi çok önemli avantajlar sağlamaktadır (Sevim vd., 2006: 3).

Sistemler, bir sonuç elde etmeye yarayan yöntemler düzeni veya belirli bir amaç için şekillenen özel bilgi gerektiren kurumsallaşmış faaliyetler bütünüdür. Bu verilerin belirli bir amaç doğrultusunda toplanması, depolanması ve işlenmesini sağlayan sistemler de bilgi sistemlerini oluşturmaktadır. Bilgi sistemlerinde insan ve teknoloji birlikte çalışmaktadır (Şakrak, 1997: 6).

Bilgi sistemlerinin en önemli unsurlarından biri de muhasebe bilgi sistemidir. Muhasebeden alınan bilgilerle işletmeler gelecekle ilgili stratejik kararlar alarak ve ileride meydana gelebilecek riskleri bu bilgilerden yola çıkarak kontrol altında tutarak ayakta kalmaya çalışır. Ayrıca işletmenin dışında bulunan kişilerin de işletme ile ilgili verecekleri kararlarda yine finansal muhasebe bilgilerinden yararlanmaktadırlar. Bu nedenle kurumsal bir işletmeyi etkileyen en önemli faktörlerden bir tanesi de muhasebe bilgi sistemidir (Varıcı, 2007: 45).

Bilgiyi etkin bir şekilde kullanabilmek için muhasebe bilgi sisteminin etkin bir şekilde kurulması gerekir. Yönetim bilgi sisteminin bir alt sistemi olan muhasebe bilgi sisteminin verimliliği, yönetim bilgi sistemini de önemli derecede etkiler.

2.2. Yönetim Bilgi Sistemi

Yönetim bilgi sistemi, işletme yönetiminin planlama ve kontrolde ihtiyaç duyduğu bilgileri sağlayan bir sistemdir. Yönetim bilgi sistemi bunu yaparken alt bilgi sistemlerinden aldığı bilgiler doğrultusunda hareket eder. Yönetim bilgi sisteminin içinde yönetim, bilgi ve sistem kavramları tek tek açıklanarak konu daha da anlaşılır hale getirilebilir.

Yönetim, işletmenin belirlenen hedeflere ulaşabilmesi için yapılan faaliyetlerin planlanması, örgütlenmesi, koordinasyonu ve kontrolü işlemleridir. Yönetimin en önemli fonksiyonu karar vermedir. İşte verilecek kararın doğru ve tutarlı olabilmesi için yeterli ve zamanında bilgiye ihtiyaç duyulur. Doğru ve zamanında bilgiye de yönetim bilgi sisteminden ve alt sistemlerinden ulaşmak mümkündür.

Yönetim bilgi sistemleri işletmelerin büyüklüklerine, faaliyet sistemlerine, faaliyet hacimlerine, örgütlenme şekillerine, yönetim anlayışlarına, yasal düzenlemelere ve içinde buldukları diğer koşullara göre kendilerine uygun birçok alt bilgi sistemi geliştirmek, kurmak ve çalıştırmak durumundadır. Bu alt sistemler birbirleriyle sürekli olarak bilgi alışverişi içerisinde. Orta ölçekli bir işletmede şu alt bilgi sistemlerinden söz edilebilir (Savsar, 2005: 39):

- Üretim Bilgi Sistemi
- Pazarlama Bilgi Sistemi
- Personel Bilgi Sistemi
- Finans Bilgi Sistemi
- Muhasebe Bilgi Sistemi

Bilgi sistemleri önceleri sadece işletme içi bilgi akışını sağlamak amacıyla kullanılmakta iken rekabetin artması ve teknolojinin gelişmesi ile hem işletme içi hem de işletme dışı bilgi akışını yürütmek için kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde bilgi sistemlerinin alt yapısını oluşturan en önemli unsur teknolojik alt yapıdır. Çünkü bilgisayarların gelişmesiyle bilgi sistemleri için bilgisayar donanımları çok önemli hale gelmiştir (Karagül, 2005: 73).

Muhasebe uygulamaları bir sanat olarak kabul edilmekle birlikte, muhasebe teorisinin gelişmesi daha çok bilimsel bir nitelik taşımaktadır. Bilimin yararlı olabilmesi için şu özelliklere sahip olması gerekmektedir (Akdoğan ve Aydın, 1987: 21):

- Mali olayları örgütlenme ve sınıflandırma yöntemi,
- Gelecekteki olayların tahmini,
- Geçmişteki olayların açıklanması,
- Olayların nedenleri hakkında anlamının sağlanması,
- Olayların kontrol potansiyelinin sağlanmasıdır.

2.3. Muhasebe Bilgi Sistemi

Muhasebe; Osmanlıca ve Türkçe sözcüklerde yer alan geniş anlamlı bir kavram olup aslı Arapça plan hesap sözcüğünden türetilmiştir. Muhasebe, gerçek ve tüzel kişi, kurum ve işletmelerin yani tüm hesapsal kişilerin ve bunlarla ilişkisi olanların hak ve sorumluluklarını belirlemek amacı ile bu hesapsal kişilerin varlık-sermaye, masraf-mal oluş, hasılat ve kazançlarına ilişkin hesapsal iş olgularını usulüne uygun belgeler üzerinde saptayan; bunları hesaplara işleyerek izleyen, sonuçlarını ortaya koyup yorumlayan, belgeleme ve yönetime araç olma özelliği taşıyan uygulama alanı geniş bir bilimdir (Durmuş ve Arat, 2004: 1).

Bilgi ise, insan düşüncesi ve eyleminin bulunduğu her ortamda gereklidir. Bilgi, kişisel ve örgütsel kararların temelini oluşturmanın yanı sıra, aynı zamanda önemli bir kaynak ve güçtür (Ömürbek, 2003: 59). Muhasebe işletmenin dili olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla muhasebe bilgisi, etkin bir işletme yönetimi için temel bilgi niteliğini taşımaktadır. Bu bilginin olmaması, işletme faaliyetlerinin planlanmasını, yürütülmesini ve kontrol edilmesini olanaklı duruma getirmektedir (Demir, 2010: 147).

İşletmelerin sürekliliği yakalayabilmeleri için değişimi iyi algılamaları gerekir. Bunun en önemli yollarından biri de bilgiyi iyi yönetebilmektir. İşletmelerin, varlıklarını koruyabilmeleri, dış çevreyle ilişkisini devam ettirebilmeleri ve işletme içi iletişimde etkin olabilmeleri için mevcut bilgilerin yönetiminde etkin bir rol oynayabilmeleri gerekir. İşletmelerin rekabette söz sahibi olabilmesi için sermaye ve diğer faktörler artık yeterli değildir. İşletmelerin en büyük rekabet silahı kurumsal ve bireysel bilgidir. Ancak, bu bilginin işletmelere yararlı olabilmesi için iyi yönetilmiş, işlenmiş ve gerekli yerlere ulaştırılmış nitelikli bilgi olması gerekir. Gereksiz fazla bilgi de işletmeye sadece yük oluşturmakta ve işletmenin maliyetini artırmaktadır.

İşletmenin, bir varlıktan fayda sağlayabilmesi için o varlıktan elde ettiği faydanın maliyetinden fazla olması gerekir. İşte tüm bu nedenlerle, bilginin etkinliğini ve yararlılığını arttırmak için yönetim bilgi sisteminin bir alt sistemi olan muhasebe bilgi sisteminin ayrıntılı bir biçimde irdelenmesi gerekmektedir. Çünkü küçük veya büyük birçok işletmede sadece muhasebe bilgileri kullanılarak işletmenin varlığı devam ettirilebilmektedir.

Muhasebe bilgilerinin sistematik bir şekilde üretilmesi ve üretilen bu bilgilerin kullanılması yönünde ilk çalışmalar muhasebe tarihi kadar eskiye dayanmaktadır. Venedik'te 1494 yılında matematikçi olan Luca Pacioli tarafından, çift yönlü defter tutulmasını esas olan ilk muhasebe kitabını yayınlanması ile başlayan bu süreç, ekonomideki gelişim ve değişime paralel bir gelişim ve değişim göstermiştir. İlk bilimsel kitabın yayınlanmasından günümüze kadar ekonominin geçirdiği değişim dikkate alındığında muhasebe disiplini de bu değişime ayak uydurmuştur. Özellikle son elli yılda ekonomideki hızlı değişime paralel olarak muhasebe ve onun ürettiği bilgi bundan payını almıştır. Muhasebe disiplini bu değişime muhasebe kuramı ve uygulamalarındaki değişim ile tepki vermiştir (Çelik, 2003: 1). Bu da muhasebenin yaşayan ve değişime uyum sağlayabilen bir yapısının olduğunu ortaya koymaktadır (İç, 2009:6).

Muhasebe bilgi sistemi, yüzyıllardır çift taraflı kayıtla sorumluluk ve karlılık muhasebesini de kapsamaktadır. Özellikle bilgisayar ortamında işletilen muhasebe bilgi sistemleri, bilanço ve gelir tablosu gibi finansal tabloları, işletmenin fon akışı, finansal yapısı ve diğer analitik muhasebe raporlarını hem fiili hem tahmini olarak doğru, hızlı ve zamanında sunabilmektedir (Şaklak ve Buran, 2010: 6). İşletmelerde yönetim politikaları ve gelecek planları oluşturulurken muhasebe bilgi sisteminin etkin rolünü artıracak çıktılarının finansal rapor ve tablolar olduğu söylenebilir (Al-Qudah, 2011: 367).

Günümüzde yoğun rekabet ortamında faaliyetlerini sürdüren, kurumsal yönetim anlayışını benimsemiş işletmelerin planlama ve kontrol işlevlerini yerine getirmek için ihtiyaç duydukları bilgilere ulaşabilmesi bir muhasebe bilgi sisteminin varlığına ve bu sistemin etkin kullanımına bağlıdır (Şaklak ve Buran, 2010: 6).

Sonuç

İşletme için hayati önem taşıyan muhasebenin ürettiği bilgi, pek çok değişik sürecin oluşturduğu, farklı amaçlar için kullanım alanı olan bilgidir. Bu bilgi ekonomik sistemi ve kullanıcıların davranışlarını

etkilemektedir. İşletme ile ilgili alınacak kararlarda yöneticiler muhasebe bilgilerinden faydalanmaktadır. Alınan kararlar İşletmenin sürekliliğinin sağlanmasına yardımcı olarak işletmenin karlılığına olumlu katkı sağlar. Bu nedenle muhasebenin ürettiği bilgi ekonomik bilgidir.

Bilgi düzeyinin artırılması belirsizliklerin azaltılmasına bağlıdır. Bu açıdan işletme ve faaliyetleri ile ilgili bilginin tanımlanması, muhasebe unsurlarına ait verilerin elde edilmesi, bunların bilgiye dönüştürülmesi ve bu bilgilerin karar verme sürecinde kullanılması hayati öneme sahiptir. Muhasebe bilgi sistemi belirsiz çevre koşullarında, karar sürecinde hız ve esnekliği sağlayarak kararın etkinliğini artıracığı için kritik öneme sahiptir.

Muhasebe bilgi sistemi tarafından üretilen ve işletme yönetimine sunulan finansal bilgiler güvenilir, tarafsız, açık ve anlaşılabilir bilgi gereksinimini karşılayarak işletme yönetiminin hızlı ve etkin karar vermesini sağlayabilmektedir. Bu bağlamda muhasebe bilgi sistemi işletme yönetimine karar süreçlerinde çabukluk, kurumsal yönetim, sürekli maliyet düşürme ve tasarruf stratejileri oluşturma, etkin iletişim ile nakit ve çalışma sermayesi yönetimi konularında katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- AKDOĞAN, Nalan ve AYDIN, Hamdi (1987). Muhasebe Teorileri, Ankara: Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Yayınları.
- AL-QUDAH, G. M. Ahmed (2011). "The Impact of Accounting Information Systems On Effectiveness of Internal Control in Jordanian Commercial Banks Field Study", *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, Vol: 2, No: 9, P: 365-377.
- ALTMAN, B. W. (1998). Transformed corporate community relations: A management toll for achieving corporate citizenship. *Business and Society Review*, 102/103: 43-51.
- ATABEY, N.Ata, PARLAKKAYA, Raif ve ALAGÖZ, Ali (2003). Genel Muhasebe, Konya: Dizgi Ofset.
- AYSAN, Mustafa A. (2007). "Muhasebe ve Kurumsal Yönetim", *Mufad Journal*, S. 35, s.17-24.
- ÇELİK, Orhan. (2003). "Muhasebe Kuramı ve Uygulamaları Açısından Muhasebe Bilgilerinin Niteliği" *Tartışma Metinleri Serisi No:52*.
- DEMİR, Berna (2010). "Muhasebe Bilgi Sistemlerinde Bilgi Kalitesi", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S.4, s.142-153.
- DİKEN, Ahmet (1997). İşletmelerde İş Ahlakı ve Sosyal Sorumluluk İlişkisi, Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu, Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 24-26 Aralık, s.469-480.
- DİNÇ, Engin VE ABDİOĞLU, Hasan (2009). "İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı Ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi: İmkb-100 Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma" *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 12, S: 21, s: 157-184.
- DOĞAN, Mehmet(1994). Büyük Türkçe Sözlük, Bahar Yayıncılık.
- DURMUŞ, Ahmet Hayri, ARAT, Mehmet Emin (2004). "Muhasebe Örgütlenmesi", İstanbul: Marmara Üniversitesi Nihat Sayar Eğitim Vakfı Yayınları, Yayın No:528/762.
- GÖKDENİZ, Ümit. (2005). İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sistemine Yaklaşım, *Mufad Journal*, S. 27, s.86-93.
- GRIGSBY, David W., STAHL Michael J (1997). *Strategic Management: Total Quality and Global Competition*, Blackwell Pub.
- GÜRBÜZ, Osman ve ERGİNCAN Yakup (2004). Kurumsal Yönetim Türkiye'deki Durumu ve Geliştirilmesine Yönelik Öneriler, İstanbul: Literatür Yayınları.
- İBİŞOĞLU, Aylin (2007). Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Vestel Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İÇ, Süleyman (2009), "Muhasebe Verilerinin Bilgisel İçeriği ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında Test Edilmesi", Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- KADERLİ, Yusuf ve KÖROĞLU, Çağrı (2014). "İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sistemi İle Kurumsal Yönetim Anlayışı Arasındaki İlişki" *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Temmuz, Sayfa:21-37.
- KARAGÜL, Arman Aziz (2005). "Bilgi Yönetimi, Kurumsal Kaynak Planlaması ve Muhasebe Bilgi Sistemi Çerçevesinde Muhasebe Eğitimi", *Türkiye 24. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, Fethiye.
- KARAKAYA, Mevlüt (1994). Muhasebe Bilgi Sistemi ve Bilgi Teknolojisi, Ankara.
- VİSHWANATH, Tara ve KAUFMANN, Daniel (1999). Towards Transparency in Finance and Governance, World Bank Policy: Research Working Paper, The World Bank.
- KOÇ, İ. Özlem, YALIN, Pınar, YAVUZ, Nur (2004). "AB'ye Entegrasyon Sürecinde Kurumsal Yönetim ve Öncü İki Sektör Üzerine Uygulama", *Geleneksel Finans Sempozyumu*, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü & Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu, 27-28 Mayıs, İstanbul.
- MARK, S. S. , CARROLL A. B.(2003). Corporate Social Responsibility: A Three-Domain Approach, *Business Ethics Quarterly*,13(4), p..503-530.
- MARŞAP, Beyhan (1999). "Kamu Çıkarlarının Korunmasında Muhasebecinin Mesleki Sorumluluğu ve Bu Sorumluluğun Yerine Getirilmesinde Sınırlayıcı Faktörler", *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, Cilt:1, S.1, s.178.
- METİN, H. (2006). " Halkla İlişkilerde Sosyal Sorumluluk", *Doktora Tezi*, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MOSLEY. D. C., PIETRI, P. H., ve MEGGINSON, L. C. (1996). **Management Leadership in Action**, New York: Harper Collins College Publishers.
- ÖMÜRBEK, Vesile (2003). "Kurumsal Kaynak Planlamasında Muhasebe Bilgi Sisteminin Rolü", Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- ÖZKOL, Erdal, ÇELİK, Muhsin ve GÖNEN, Seçkin (2005). "Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı ve Muhasebenin Sosyal Sorumluluğu", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S.27, s.134-145.
- SAVSAR, Cihat (2005). "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde (KOBİ'ler) Muhasebe Bilgi Sistemlerinin Yeri ve Önemi, Çorum İlindeki KOBİ'lerde Tanımlayıcı Bir Araştırma", İstanbul: İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Sermaye Piyasası Kurulu (2003). Kurumsal Yönetim İlkeleri, Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları.
- SEVİM, Şerafettin, ÇETİNOĞLU, Tansel ve KURNAZ, Niyazi (2006). "Muhasebe Sistemlerine Bilgi Teknolojileri Hizmet Desteği Sağlayan Bilgisayar firmalarının Hizmet Kalitesinin Ölçülmesi Üzerine Ampirik Bir Araştırma", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S.32: s.1-14.

ŞAKLAK Öznur ve BURAN Yasemin (2010). "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde (KOBİ) Muhasebe Bilgi Sisteminin Önemi", Ulusal Meslek Yüksekokulları Öğrenci Sempozyumu 21-22 Ekim 2010, Düzce.

ŞAKRAK, Münir (1997). Maliyet Yönetimi - Maliyet ve Yönetim Muhasebesinde Yeni Yaklaşımlar, İstanbul: Yasa Yayınları.

ŞENER, Mustafa (1996). "İşletmelerde Sosyal Sorumluluk", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi FBE.

TEKŞEN Ömer, ÇOŞKUN A., DALGAR H. (2011). Muhasebe Sisteminde Bilgi Güvenilirliğinin İncelenmesi: Göller Bölgesinde Faaliyette Bulunan Muhasebe Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, Yıl:10, S.33, s.99-117.

TUZCU, M. Arcan (2003). "Halka Açık Şirketlerde Kurumsal Yönetim Anlayışı İMKB-100 Örneği", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TÜSİAD (2002). Kurumsal Yönetim En İyi Uygulama Kodu: Yönetim Kurulunun Yapısı ve İşleyişi, İstanbul: TÜSİAD Yayınları.

VARICI, İdris (2007). "Muhasebe Bilgi Sisteminin Kurumsallaşma Üzerine Etkisi:Orta ve Doğu Karadenizdeki KOBİ'ler Üzerine Bir Uygulama", Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.